

Fundusze unijne i europejskie 2007-2013 dla mieszkańców obszarów wiejskich

ANNA
SZYMAŃSKA

...czyli trochę
praktycznych uwag

Placet

**Fundusze
unijne i europejskie
2007-2013
dla mieszkańców
obszarów wiejskich**

ANNA SZYMAŃSKA

Spis treści

Skróty _____	6
Wstęp _____	7
Co to są fundusze unijne, a co europejskie, <i>czyli jedna Europa, a fundusze różne</i> _____	9
Fundusze dla wsi, czyli z czego mogą skorzystać <i>mieszkańcy obszarów wiejskich</i> _____	31
Osie programu, czyli ile, na co i dla kogo _____	45
O wartości wspólnego działania, <i>czyli Leader 2007–2013</i> _____	113
Nauka chodzenia, czyli krok po kroku _____	127
Regionalne Programy Operacyjne (RPO), <i>czyli inne fundusze UE dla obszarów wiejskich</i> _____	143
Powtórka z rozrywki, czyli co każdy mieszkaniec <i>obszarów wiejskich wiedzieć powinien</i> <i>o środkach pomocowych z UE</i> _____	159
Ryby, czyli rybacy po odłączeniu od rolnictwa _____	199
Dodatki _____	215
Słownik _____	219
Kategorie obszarów interwencji _____	238
Bibliografia _____	246
Indeks _____	248

Skróty:

EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFGR	Europejski Fundusz Gwarancji Rolnej
EFI	Europejski Fundusz Inwestycyjny
EFOiGR	Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnych
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW	Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
EOG	Europejski Obszar Gospodarczy
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KPSOW	Krajowy Plan Strategiczny dla Obszarów Wiejskich
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MF	Ministerstwo Finansów
MG	Ministerstwo Gospodarki
MI	Ministerstwo Infrastruktury
MKiDN	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
MNiSW	Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MON	Ministerstwo Obrony Narodowej
MPiPS	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRIRW	Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MRR:	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MS	Ministerstwo Sprawiedliwości
MSiT	Ministerstwo Sportu i Turystyki
MSP	Ministerstwo Skarbu Państwa
MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
MSZ	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MŚ	Ministerstwo Środowiska
MŚP	małe i średnie przedsiębiorstwa
MZ	Ministerstwo Zdrowia
NMF	Norweski Mechanizm Finansowy
NSS	Narodowa Strategia Spójności
OoŚ	Ocena Oddziaływania na Środowisko
PO	Program Operacyjny
PO IG	Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
PO IiŚ	Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
PO KL	Program Operacyjny Kapitał Ludzki
PO PT	Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO RPW	Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej
PO EWT	Programy Operacyjne Europejska Współpraca Terytorialna
RPO	Regionalny Program Operacyjny
SRK	Strategia Rozwoju Kraju
SRR	Strategia Rozwoju Rybołówstwa
SWW	Strategiczne Wytyczne Wspólnoty
UE	Unia Europejska
WPR	Wspólna Polityka Rolna

Wstęp

„Co to jest wielbłąd? Koń zaprojektowany przez Komisję.”

Hans Friederichs

Teoretycznie Internet pełen jest informacji o funduszach pomocowych. Prawda zaś wygląda tak, że znaleźć rzetelną informację, całościową i wyczerpującą w jednym miejscu – jest rzeczą niemożliwą! Mimo, iż na informację o funduszach pomocowych i ich promocję przeznaczone są ogromne pieniądze i wyznaczono od początku osoby i instytucje odpowiedzialne za właściwy, pełny i rzetelny przepływ informacji.

W kraju za koordynację i nadzór nad realizacją działań komunikacyjnych dotyczących wsparcia dla obszarów wiejskich odpowiada **Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi**, pełniący funkcję **Instytucji Zarządzającej Programem**. Odpowiednie departamenty, zgodnie z kompetencjami, odpowiadają za ogólną koordynację realizacji planu.

Za przekazywanie i dostarczanie informacji o programie do ogółu społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów oraz podmiotów zaangażowanych w proces informowania o Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich – odpowiedzialne jest **Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi**.

Instytucje, którym powierzono wdrażanie Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, są odpowiedzialne za dostarczanie aktualnych, pewnych oraz szczegółowych informacji potencjalnym beneficjentom oraz podmiotom zaangażowanym w proces informowania o nim na poziomie regionalnym i lokalnym.

Podział kwoty przeznaczonej na działania Planu Komunikacyjnego dotyczącego wsparcia obszarów wiejskich na lata 2007–2013 wygląda następująco:

2007 – 20 000 000 euro

2008 – 6 000 000 euro

2009 – 6 000 000 euro
2010 – 6 000 000 euro
2011 – 6 000 000 euro
2012 – 6 000 000 euro
2013 – 10 000 000 euro

Na co wyda się 20 mln euro w roku 2007? Na jakie działania informacyjne? Nie mniej to sprawdzać. Wiem jednak, że zwykły, potencjalny beneficjent – mieszkaniec obszarów wiejskich – nie ma szans na samodzielne wyszukanie w jednym miejscu wszystkich potrzebnych informacji.

Ta książka ma przybliżyć mieszkańcom obszarów wiejskich fundusze pomocowe, z których będą mogli skorzystać w okresie 2007–2013.

Wbrew zapowiedziom Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, tworzenie, niezbędnych do korzystania z funduszy pomocowych UE, dokumentów na szczeblu krajowym nie jest jeszcze zakończone¹.

1. W dniu zakończenia książki, tj. 08.10.2007 r.

1.

CO TO SĄ FUNDUSZE UNIJNE, A CO EUROPEJSKIE,

czyli jedna Europa, a fundusze różne

Wszyscy mamy świadomość jak bardzo potrzebne jest wsparcie naszym gminom, miasteczkom, wsiom. Bardzo często nie zdajemy sobie sprawy jak to działa? Jak to zrobić? Dlaczego i czy naprawdę jest to takie skomplikowane?

W Unii Europejskiej okresy budżetowe od 2000 roku są siedmioletnie, nie nazywają się budżetami, a raczej „perspektywą finansową” lub „ramami finansowymi”. Mówimy więc o nowej perspektywie finansowej, czyli o ramach finansowych na lata 2007–2013. Jest to okres, w którym od początku do końca jesteśmy członkami Unii Europejskiej, dlatego współdecydujemy o podziale środków pomocowych.

W okresie 2007–2013 Polska będzie korzystała z dwóch funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności:

- ◇ Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- ◇ Europejskiego Funduszu Społecznego,
- ◇ Funduszu Spójności,

oraz dwóch funduszy dla sektora rolnictwa i rybołówstwa:

- ◇ Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- ◇ Europejskiego Funduszu Rybackiego.

10-----Fundusze UE dla obszarów wiejskich

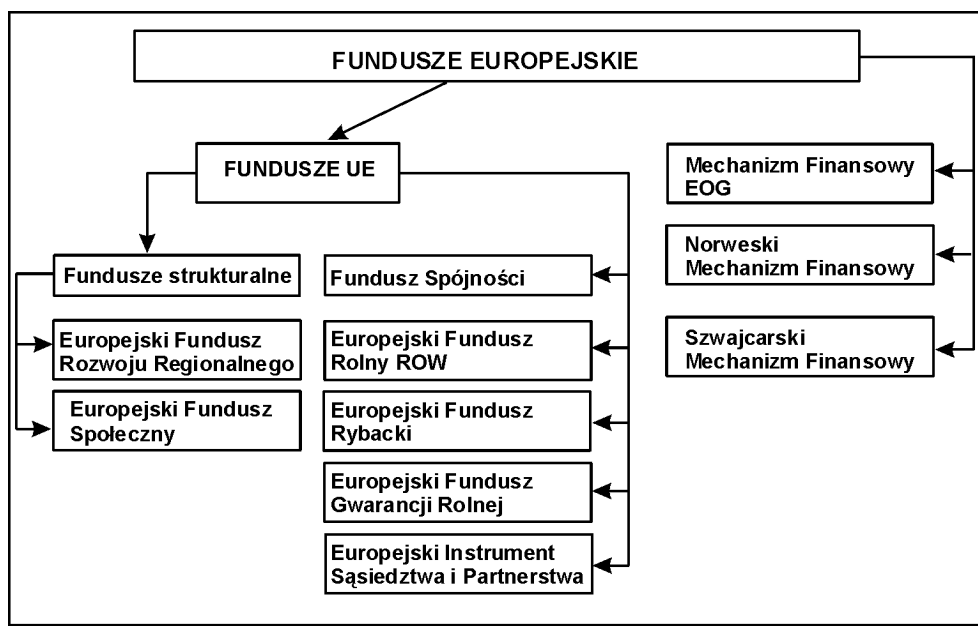
Wydatkowanie funduszy strukturalnych w okresie 2007–2013 jest zaprogramowane w 22. Programach Operacyjnych:

- ◊ 6. Programach Operacyjnych „centralnych”,
- ◊ 16. Regionalnych Programach Operacyjnych – „wojewódzkich”.

Wydatkowanie funduszy dla rolnictwa i rybołówstwa w okresie 2007–2013 jest zaprogramowane w 2. Programach Operacyjnych:

- ◊ Programie Operacyjnym Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- ◊ Programie Operacyjnym Rozwoju Rybołówstwa.

Podział funduszy europejskich

Źródło: opracowanie własne

Fundusze europejskie to:

- ◊ **Fundusze unijne:**
 - ◆ Fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny,
 - ◆ Fundusz Spójności,

- ◆ Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- ◆ Europejski Fundusz Rybacki,
- ◆ Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa, wspierający współpracę transgraniczną z krajami partnerskimi (Ukraina, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej).
- ◇ **Fundusze europejskie (ale nie unijne, ani strukturalne):**
 - ◆ Mechanizm Finansowy EOG (Europejskiego Obszaru Gospodarczego),
 - ◆ Norweski Mechanizm Finansowy,
Podstawą do wdrażania tych dwóch Mechanizmów Finansowych są dwie umowy podpisane przez Rząd RP z państwami-darczyńcami, tj. Norwegią, Islandią i Lichtensteinem: Memoranda o Porozumieniu (*Memorandum of Understanding*) w sprawie wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz wdrażania Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.
 - ◆ Szwajcarski Mechanizm Finansowy (Memorandum Finansowe podpisano w lutym 2006 roku).

Polska w latach 2007–2013 będzie największym beneficjentem unijnej pomocy w całej Unii Europejskiej. Rolnikom przypadnie około 26 mld euro dopłat bezpośrednich, a pozostała kwota – około 4 mld euro – zasili m.in. programy rozwoju obszarów wiejskich.

Okolo 60 mld euro stanowić będą środki z funduszy strukturalnych.

W tym czasie zapłacimy do kasy UE około 21 mld euro obowiązkowej składki.

„Unia Europejska kosztuje każdego obywatela 26 centów dziennie. Z pewnością nie można powiedzieć, że to jest drogo” – powiedział na jednym ze spotkań Josep Borrell, przewodniczący Parlamentu Eu-

ropejskiego. O te „niewielkie” sumy targowali się przez wiele miesięcy przywódcy unijnych państw. Doszli do porozumienia na szczycie UE, w grudniu 2005 roku, następnie rozpoczęły się negocjacje z Parlamentem Europejskim. Ostatecznie budżet UE na lata 2007–2013 opiewa na kwotę 864 mld euro.

Okres budżetowy UE (od 2000 roku) trwa 7 lat. Poprzednia „siedmiolatka” (2000–2006) dla Polski trwała od roku 2004 do końca roku 2006, rozpoczęła się bowiem od momentu akcesji (maj 2004) i powinna skończyć się wydatkowaniem prawie 12 mld euro. W obecnej siedmiolatce (2007–2013) Polsce przypadło z „unijnego tortu funduszowego” ponad cztery razy więcej środków! Wciąż trwają przygotowania do ich absorpcji, choć wytyczne do ich programowania są znane od końca 2005 roku. Dzięki naszej opieszałości – dzięki zajmowaniu się innymi sprawami – jesteśmy w „niedoczasy”, jeśli chodzi o programowanie i prawdopodobnie wejdziemy w absorpcję funduszy z rocznym opóźnieniem, co wpłynie znowu negatywnie na jakość wniosków i dobre przygotowanie projektów.

Na realizację NSRO będzie przeznaczony średniorocznie (do roku 2015) około 9,5 mld euro, co odpowiada około 5% produktu krajowego brutto. Z tej sumy:

- ◆ 67,3 mld euro będzie pochodziło z budżetu UE,
- ◆ 13,2 mld euro z EFR-ROW,
- ◆ 0,7 mld euro z EFRyb,
- ◆ 4,3 mld euro – inne polityki,
- ◆ 11,9 mld euro z krajowych środków publicznych (w tym około 5,93 mld euro z budżetu państwa,
- ◆ około 6,4 mld euro zostanie zaangażowane przez podmioty prywatne.

Wydatki w ramach polityki spójności będą koordynowane z wydatkami przeznaczonymi na instrumenty strukturalne Wspólnej Polityki Rolnej oraz Wspólnej Polityki Rybackiej, a także programami

europejskimi w sferze wzmocnienia konkurencyjności. Łączna suma środków włączona w realizację działań rozwojowych, których głównym elementem będzie NSRO wyniesie ponad 107,9 mld euro, w tym 85,4 mld środków UE. Szczegółowy podział funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności w Polsce w układzie poszczególnych Programów Operacyjnych kształtuje się następująco:

- ◆ PO Infrastruktura i Środowisko – 41,9% całości środków (27,9 mld euro),
- ◆ 16 Regionalnych Programów Operacyjnych – 24,9% całości środków (16,6 mld euro),
- ◆ PO Kapitał Ludzki – 14,6% całości środków (9,7 mld euro),
- ◆ PO Innowacyjna Gospodarka – 12,4% całości środków (8,3 mld euro),
- ◆ PO Rozwój Polski Wschodniej – 3,4% całości środków (2,3 mld euro),
- ◆ PO Pomoc Techniczna – 0,8% całości środków (0,5 mld euro),
- ◆ PO Europejska Współpraca Terytorialna – 0,7 mld euro.

Pozostałe środki finansowe z tych obu funduszy strukturalnych oraz Funduszu Spójności zostaną przeznaczone na utworzenie krajowej rezerwy wykonania (2% wartości alokacji, czyli 1,3 mld euro)².

W poprzednim okresie (2004–2006) mogliśmy wydać około 4 mld euro rocznie. Czeka nas wielka praca – wydatkowanie czterokrotnie większej kwoty rocznie... To rzeczywiście „deszcz” euro. Oby nas nie zalał – mieliśmy wszak dość czasu, aby się do tego dobrze przygotować. A jak będzie? Pewnie jak zawsze...

Wróćmy jednak do środków przewidzianych dla rolnictwa.

Dla sektorów rolnictwa i rybołówstwa Komisja Europejska proponowała na okres 2007–2013 stworzenie nowych instrumentów funkcjonujących poza polityką strukturalną, które mają zastąpić

2. MRR, kwiecień 2007.

dwa dotychczasowe fundusze strukturalne: Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej – sekcja orientacji (EAGGF). Oznacza to, że nowa polityka spójności nie będzie już finansowała rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz rybołówstwa, a rola koordynacyjna KE w tej dziedzinie zostaje ograniczona.

Nowa polityka rozwoju obszarów wiejskich, w porównaniu do obecnej, realizowanej w Polsce w latach 2004–2006, kładzie większy nacisk na zagadnienia takie, jak: innowacyjność w rolnictwie, zrównoważony rozwój obszarów wiejskich oraz potrzeby modernizacyjne w sektorze rolnym i leśnym. Nowa polityka wprowadza uproszczenia polegające na jednolitym programowaniu i finansowaniu rozwoju obszarów wiejskich, daje także większe możliwości wsparcia w zakresie bezpieczeństwa i jakości żywności, uwzględnia też pozaprodukcyjne funkcje obszarów wiejskich oraz ich dywersyfikację ekonomiczną.

System wdrażania PO ROW 2007–2013 (osie 1–3)

Instytucja Zarządzająca (programowanie, zarządzanie, kontrola oraz ocena i monitorowanie) – MRiRW,

Instytucja Wdrażająca – możliwość delegowania funkcji wdrożeniowych (wyboru projektów) przez IZ do innych jednostek (ARiMR, FAPA, UM),

Akredytowana Agencja Płatnicza – zatwierdzanie i dokonywanie płatności, księgowanie, kontrola – ARiMR.

Całość działań dotyczących rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich została przesunięta do Wspólnej Polityki Rolnej i będzie uruchamiana w ramach nowego Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich i Funduszu Gwarancji Rolnej, nie będących funduszami strukturalnymi.

W krajach członkowskich takich, jak Polska, którą cechuje istotne znaczenie rolnictwa i obszarów wiejskich, pojawia się zatem trudny problem skoordynowania działań finansowanych ze środków europejskich w ramach dwóch różnych polityk Wspólnot Europejskich. Dlatego istnieje realne niebezpieczeństwo uprawiania w latach 2007–2013 dwóch różnych polityk rozwoju regionalnego – jednej ogólnej, skierowanej do obszarów zurbanizowanych oraz drugiej dotyczącej rolnictwa i obszarów wiejskich.

Problemy obszarów wiejskich muszą być rozpatrywane w dwóch aspektach:

1. wspomagania zmian w rolnictwie, głównym źródle utrzymania wielu mieszkańców obszarów wiejskich,
2. umożliwienia wykorzystania potencjału tych obszarów dla wzrostu gospodarczego i zatrudnienia.

Finansowanie rozwoju Polski 2007–2013

Fundusze UE	Budżet UE	Współfinansowanie krajowe		Razem
EFRR, EFS, FS	67,3	Środki publiczne	11,9	85,6
		Środki prywatne	6,4	
EFROW	13,2	X	3,9	17,1
EFRyb	0,7	X	0,1	0,8
Polityki lizbońskie (Ramowy, wspieranie konkurencyjności, TENs, program edukacyjny i inne)	4,3 ³	X	X	4,3
Razem	85,5	X	22,50	108

Źródło: MRR, Warszawa, kwiecień 2007.

Zmiany będą inicjowane i realizowane przy wsparciu instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej, w tym Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Wykorzystanie pozarolniczego potencjału rozwojowego obszarów wiejskich wymagać będzie zaangażowania instrumentów polityki spójności w działaniach dotyczących wspierania zróżnicowania gospodarczego obszarów wiejskich, obszarów rybołówstwa oraz obszarów o niekorzystnym położeniu ze względu na warunki przyrodnicze.

Narodowa Strategia Spójności (NSS) będzie jedynym instrumentem koordynacji dwóch strumieni finansowych.

Komisja Europejska zaproponowała zasadniczą modyfikację systemu programowania funduszy. W nowym okresie finansowania nie ma konieczności tworzenia dodatkowego dokumentu PWW (Podstaw Wsparcia Wspólnoty). Dokumentem pełniącym tę rolę jest Narodowa Strategia Spójności (NSS). Na początku został przygotowywany przez

3. Dodatkowo – środki EOG, Norweski (250 mln euro w latach 2004–2009).

KE dokument Strategiczne Wytyczne Wspólnoty (*Community Strategic Guidelines*), który następnie został zaakceptowany przez Parlament Europejski. Jest on podstawą działań rozwojowych podejmowanych w państwach beneficjentach w ramach funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. Dokumentem programującym przygotowanym przez kraj członkowski będą Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (*National Strategic Reference Framework*) nazywane się Narodową Strategią Spójności.

Prawodawstwo Wspólnot

Politykę Unii Europejskiej w stosunku do obszarów wiejskich kształtują następujące akty prawne:

- a) Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1290/2005 z dnia 21 czerwca 2005 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej.
- b) Rozporządzenie Rady (WE) Nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. dotyczące wsparcia rozwoju obszarów wiejskich z Europejskiego Funduszu Rolniczego Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Zgodnie z tymi aktami prawnymi przyszła polityka rozwoju obszarów wiejskich koncentruje się na trzech obszarach:

1. gospodarce rolno-spożywczej,
2. ochronie środowiska,
3. wspieraniu poprawy jakości życia ludności wiejskiej.

Na podstawie przepisów Rozporządzenia Nr 1290/2005 utworzono dwa fundusze:

- ◇ Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji (EFRG),
- ◇ Europejski Fundusz Rolniczy Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).